

Верховний
Суд

ОСНОВНІ НОВЕЛИ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ У СФЕРІ БАНКРУТСТВА

СЕРГІЙ ЖУКОВ

к.ю.н., суддя-спікер Касаційного господарського суду
у складі Верховного Суду

Роль та значення судової практики

Після набуття чинності змін до Конституції України щодо правосуддя та Закону України «Про судоустрій і статус суддів» значно зросли важливість та вплив судової практики Верховного Суду.

ч. 6 ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», висновки щодо застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду, **враховуються** іншими судами при застосуванні таких норм права.

ч. 4 ст. 236 Господарського процесуального кодексу України, **при виборі і застосуванні норми права** до спірних правовідносин **суд враховує** висновки щодо застосування норм права, викладені в постановах Верховного Суду.

Два підходи у розумінні дієслова «враховує»:

Варіант 1 – під дієсловом «враховує» треба розуміти ознайомлення з висновком та його осмислення

Варіант 2 – під дієсловом «враховує» розуміється **ОБОВ’ЯЗКОВЕ** використання такого висновку при обґрунтуванні судового рішення з метою сталості та єдності судової практики

Право суду відступати від висновків щодо застосування норм права, викладених в постановах Верховного Суду **визначено лише для касаційної інстанції** у чітко визначених законодавством випадках шляхом її передачі на розгляд палати, об’єднаної палати чи Великої палати ВС.

Розгляд справ про банкрутство Касаційним господарським судом у складі ВС за 9 місяців

Судова палата для розгляду справ про банкрутство складається з 6 суддів.

- Надійшло справ – 1645 справ;
- Всього розглянуто справ – 1394 справи;
- Залишено без змін – 575 справ, що складає 41%;
- Скасовано з направленням на новий розгляд – 137 справ, що складає 9,8%;
- Скасовано із залишенням в силі рішення суду першої інстанції – 33 справи, що складає 2,3%;
- Скасовано з ухваленням нового рішення – 9 справ, що складає 0,6 %;
- Відмовлено у відкритті провадження – 258 справ, що складає 18,5 %
- Повернуто – 285 справ, що складає 20,4%
- Змінено – 2 справи.
- Скасовано з закриттям провадження у справі – 1 справу.

Новели судової практики, що пов'язані з оцінкою господарськими судами дій ліквідатора банкрута щодо виконання обов'язків покладених на нього Законом України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом”

Принцип безсумнівної повноти дій ліквідатора у ліквідаційній процедурі

Обов'язком ліквідатора є здійснення всієї повноти заходів, спрямованих на виявлення активів боржника, при цьому ні у кого не повинен виникати обґрунтований сумнів щодо їх належного здійснення - принцип безсумнівної повноти дій ліквідатора у ліквідаційній процедурі

(п. 37 постанови Верховного Суду від 14.02.2018 року у справі №927/1191/14).

Принцип безсумнівної повноти дій ліквідатора полягає в тому, що кредитор повинен обґрунтувати, що саме не вчинив ліквідатор і як це вплинуло на результат формування ліквідаційної маси

(постанова Верховного Суду від 06.06.2018 року у справі №904/4863/13).

Судовий розсуд при призначенні ліквідатора

Комітет кредиторів наділений правом запропонувати суду кандидатуру ліквідатора, а право вибору кандидатури, у разі наявності конкуренції кандидатур ліквідаторів, належить виключно суду з застосуванням судового розсуду.

Судовий розсуд - це передбачене законодавством право суду, яке реалізується за правилами передбаченими ГПК України, Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" та іншими нормативно-правовими актами, що надає йому можливість під час прийняття судового рішення (вчинення процесуальної дії) обрати з декількох варіантів рішення (дії), встановлених законом, чи визначених на його основі судом (повністю або частково за змістом та/чи обсягом), найбільш оптимальний в правових і фактичних умовах розгляду та вирішення конкретної справи, з метою забезпечення верховенства права, справедливості та ефективного поновлення порушених прав та інтересів учасників судового процесу. *(п. 17 та 18 Постанови Верховного Суду від 08.08.2018 року по справі №4/44-Б)*

Якість дій ліквідатора у ліквідаційній процедурі

- У ліквідаційній процедурі завданням ліквідатора є не проста констатація факту відсутності майна, а дієвий і належний пошук майна банкрута (**п. 18 Постанови Верховного Суду від 31.10.2018 №903/975/14**)
- Під час ліквідаційної процедури, ліквідатор має здійснювати заходи спрямовані на пошук, виявлення і повернення майна, яке перебуває у третіх осіб. Крім того, ліквідатор має здійснювати обґрунтовані і логічні дії, а також здійснювати запити до відповідних органів, з врахуванням минулої діяльності банкрута. При цьому, кількість запитів не є критерієм якості роботи ліквідатора. Таким критерієм є наповнення ліквідаційної маси (**п. 20 Постанови Верховного Суду від 31.10.2018 №903/975/14**)

Ліквідатор має дослідити рух коштів по банківських рахунках банкрута

У разі відсутності документів з фінансово-господарської діяльності підприємства-банкрута, а також у разі неможливості отримати вказані документи, ліквідатор банкрута з метою виконання обов'язку передбаченого ст. 41 Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" щодо аналізу фінансового становища банкрута зобов'язаний для вжиття всієї повноти заходів спрямованих на виявлення активів боржника дослідити рух коштів по рахункам банкрута за період як до відкриття провадження у справі про банкрутство так і після прийняття рішення у формі постанови про визнання боржника банкрутом. **(п. 26 Постанови Верховного Суду від 16.08.2018 року по справі №923/1265/15)**

Дії ліквідатора щодо угод та закриття банківських рахунків

Ліквідатор має здійснити аналіз будь-яких договорів та інших правочинів банкрута з зазначенням їх переліку з метою визначення їх законності (особливо щодо рухомого та нерухомого майна), крім того здійснює виявлення та звертається за визнанням недійсними угод банкрута щодо майна та спростуванням майнових дій на підставі ст. 20 Закону та з інших підстав передбачених цивільним законодавством України;

(Постанова Верховного Суду від 22.05.2018 року у справі №915/549/16)

Відсутність відомостей про закриття банківських рахунків, суперечить безсумнівності повноти дій ліквідатора.

(Постанова Верховного Суду від 27.05.2018 року у справі №905/2727/16)

Щодо вимог до ліквідаційного балансу

Ліквідаційний баланс банкрута має підтверджувати неплатоспроможність підприємства та відповідати його дійсному майновому стану, крім того він повинен відповідати чинним стандартам бухгалтерського обліку, а саме старий стандарт бухгалтерського обліку прийнятий 31.03.1999 втратив чинність 19.03.2013 року, новий стандарт прийнятий 07.02.2013 року і набув чинності з 19.03.2013 року.

Подання ліквідаційного балансу за старим стандартом, виключає його затвердження судом

(постанова Верховного Суду від 12.04.2018 року по справі №10/46/2011/5003 та від 17.04.2018 року по справі №914/2451/16).

Даний правий висновок буде предметом розгляду на засіданні судової палати для розгляду справ про банкрутство Касаційного господарського суду у справі №921/609/15-г/10 яке відбудеться 05.12.2018 року.

Дії ліквідатора перед розглядом звіту та ліквідаційного балансу ліквідатора

- Ліквідатор має пересвідчитись у відсутності нерозглянутих спорів, скарг, клопотань до розгляду звіту та ліквідаційного балансу ліквідатора (***Постанова Верховного Суду від 08.05.2018 року у справі №915/112/15***)
- Скарги на дії ліквідатора розглядаються до розгляду звіту та ліквідаційного балансу (***постанова Верховного Суду від 14.02.2018 року №927/1191/14***). Але, необхідно зазначити, що якщо результати розгляду скарг на дії ліквідатора, звіту ліквідатора та розгляду ліквідаційного балансу викладені в одній увалі, це не є беззаперечною підставою для її скасування.
- Заяви про оскарження проведення аукціону щодо продажу майна банкрута розглядаються до розгляду звіту та ліквідаційного балансу банкрута. Одночасний розгляд порушує права учасників процедури банкрутства на оскарження аукціону (***Постанова Верховного Суду від 10.10.2018 р. у справі №914/1964/15***).

Умови призначення нового ліквідатора у разі не виявлення ліквідатором чи не реалізації ним майнових активів банкрута у повному обсязі

Системний аналіз положень ч. ч. 3, 4 ст. 46 Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом", дає підстави дійти до наступних висновків:

- однією з передумов звернення ліквідатора до суду зі звітом та ліквідаційним балансом є те що ліквідатором реалізовано майнові активи банкрута у повному обсязі та завершено всі розрахунки з кредиторами про тому, що інших майнових активів, що підлягають включенню до складу ліквідаційної маси не виявлено;
- господарський суд у разі встановлення обставини, за наслідками дослідження звіту ліквідатора та ліквідаційного балансу, про те, що ліквідатор не виявив або не реалізував майнові активи банкрута у повному обсязі виносить ухвалу про призначення нового ліквідатора в порядку, який діє згідно з вимогами Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом". **(п. 22, 23 постанови Верховного Суду від 31.10. 2018 у справі №927/1009/16)**

На останок хочу зазначити, що судова практика у справах про банкрутство має бути логічною, прозорою та зрозумілою, а також відповідати принципу правової визначеності та верховенства права.

Верховний
Суд

Дякую за увагу!

